

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ YÖNERGESİ

AMAÇ

Madde 1- Bu yönergenin amacı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin çeşitli birimlerinde yapılacak olan her tür bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken bilim etiği ilke ve kuralları ve Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun görev, yetki, sorumluluk ve çalışma usullerini belirlemektir.

KAPSAM

Madde 2- Bu Yönerge,

- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi mensuplarınca, veya dışarıdan atama başvurusu yapanlarca, yapılan her türlü bilimsel araştırma ve çalışmalar ile gerçekleştirilen bilimsel etkinlikler, desteklenen ve/veya yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularını,
- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin her çeşit basın, görsel ve işitsel yayın organları ile Eskişehir Osmangazi Üniversitesi dışındaki diğer yayın organlarında yayımlanan ya da yayımlanmak üzere gönderilmiş olan her tür yayımla ilgili yayın etiği sorunlarını,
- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin desteğinden yararlanmakta olan ya da yararlanmak üzere başvuran öğretim elemanları ya da araştırmacı kişi ve kuruluşlarla ilgili akademik etik konularının değerlendirilmesi işlemlerini kapsar.

Üniversite'nin ilgili birimlerinde insanlar ve hayvanlar üzerinde yürütülen tıbbi araştırmalar ve ekoloji ile ilgili çalışmalar da, bu birimlerin kendi etik yönergeleri ile düzenlenen etik kurallar saklı tutulmak kaydıyla, bu yönerge kapsamındadır.

TEMEL ETİK İLKE VE KURALLAR

Madde 3- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin bilim etiği anlayışının temelinde akademik özgürlük, erdemlilik, dürüstlük, güvenilirlik, özeleştirme, nesnellik, açıklık, bilimsel kuşkuculuk, bilimsel araştırma disiplinine bağlılık, özgün ve yaratıcı düşünce gibi nitelik ve ilkeler yer alır.

Üniversite'nin, her çeşit bilimsel araştırma, yayın ve akademik faaliyetlerinde uyulacak temel ilkeler şunlardır:

A. Araştırma Etiğine İlişkin Temel İlkeler:

- Bilimsellik ilkesi:** Veriler, bilimsel yöntemlerle elde edilir. Bunların değerlendirilmesinde, yorumunda ve kuramsal sonuçların elde edilmesinde bilimsel yöntemlerin dışına çıkılmaz ve sonuçlar saptırılamaz. Elde edilmemiş sonuçlar araştırma sonuçlarıymış gibi gösterilemez.
- Bilimsel araştırmalara denek olarak katılan kişilere zarar vermeme ilkesi:** Araştırmalara denek olarak katılan kişilere zarar vermemek esastır. Denekler, olası riskler konusunda açık şekilde bilgilendirilmeli ve deneye katılım kararının etki ve baskı altında kalmaksızın özgürce alınması ilkesine uymaya özen gösterilmelidir. Araştırma ve deneylerin, insan ve hayvan sağlığına ve ekolojik dengeye zarar vermemesi temel ilkedir.
- Toplumu ve ilgilileri bilgilendirme ve olası zararlı uygulamalar konusunda uyarma ilkesi:** Araştırmacılar ve yetkililer, yapılan bilimsel araştırma ile ilgili olarak olası zararlı uygulamalar konusunda toplumu ve ilgilileri bilgilendirmek ve uyararak yükümlüdür.
- Araştırmalara katılmama özgürlüğü ilkesi:** Araştırmacılar, kendi vicdanî kanaatlerine göre zararlı sonuçlara ve/veya onaylamadıkları uygulamalara yol açabilecek araştırmalara katılmama talebinde bulunabilir.
- Kişi ve kurumların veri ve bilgilerinin gizliliğine saygı ilkesi:** Yapılacak çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgilerin gizliliğine, korunmasına, nihayet bu verilerin ve bilgilerin, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanımına özen gösterilmesi gerekir.
- İmkân ve kaynakların amaçlar doğrultusunda kullanılması ilkesi:** Bilimsel araştırma için sağlanan imkân ve kaynakların, doğru ve amaca uygun kullanım ve dağıtım esastır.

B. Yayın Etiğine İlişkin Temel İlkeler:

- a) Bilimsel araştırmanın tasarlanması, planlanması, yürütülmesi ve yayına hazırlanması aşamalarında etkin olarak katkıda bulunmamış kişiler, yazar isimleri arasına katılmaz.
- b) Bilimsel yayınlarda daha önce yayınlanmış veya yayınlanmamış bir çalışmadan yararlanırken, bilimsel yayın kurallarına uygun olarak kaynak gösterilir. Henüz sunulmamış çalışmalar veya savunularak kabul edilmemiş tezler, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanılamaz. Evrensel olarak tanınan bilim kuramları, matematik teoremleri ve ispatları gibi önermeler dışında hiçbir çalışmanın tümü veya bir bölümü, izin alınmadan ve/veya asıl kaynak gösterilmeden çeviri veya özgün şekliyle yayımlanamaz.

C. Akademik Etiğe İlişkin Temel İlkeler:

Akademik yaşamın bütün evrelerinde, akademik değerlendirmeler "bilimsel liyakat" ölçütüne göre yapılmalıdır. Akademik yükseltme/ilerleme ve/veya ödül jürilerinde bilimsel liyakat ölçütlerinin dışına çıkmak, kişileri kayırmak, bilimsel eleştiri sınırlarını aşarak akademisyenlerin kimlik ve kişiliğine yönelik saldırılarda bulunmak, çıkarıcılık, sahtecilik, kopyacılık, vb. davranışlar, Üniversite'nin akademik etik ilke ve kuralları ile bağdaşmaz.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU'NUN OLUŞUMU

Madde 4- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Üniversite öğretim üyeleri arasından üç yıllık süreyle seçilen bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir raportör ve dört üyeden oluşur. Kurul, Rektör tarafından önerilen adaylar arasından Üniversite Senatosu'na seçilir.

Seçilecek kurul üyelerinin etiğe aykırı kanıtlanmış davranışları bulunmamalıdır. Etik kurallarına aykırı davranış tespit edilen Kurul üyesinin görevi, bu konudaki Kurul kararının kendisine tebliği ile sona erer. Görev süresi biten bir üye yeniden aynı usulle seçilebilir. İzinsiz ve özürsüz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan veya en az altı ay süreyle izinli olan üyenin, üyeliği kendiliğinden düşer. Kurul üyeliğinden çekilme, Rektörün onayının ilgiliye tebliği ile yürürlüğe girer. Boşalan üyelik için, kalan süreyi tamamlamak üzere, aynı usulle yeni üye seçilir. Kurul üyeleri, ilk toplantıda, kendi aralarından bir başkan, bir başkan yardımcısı ve bir raportör seçer.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU'NUN GÖREVLERİ

Madde 5- Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun görevleri şunlardır:

- a) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kısmen veya tamamen desteklenen (önerilenler ve sonuçlananlar dâhil) veya Üniversite mensuplarınca gerçekleştirilen bilimsel araştırmaların, etiğe uygun yürütülmesini sağlayacak ilkeleri belirlemek, geliştirmek ve gerektiğinde değişiklik önerisinde bulunmak,
- b) Üniversite'nin bilimsel dergileri için yayın etiği ile ilgili olarak ilkeler belirlemek ve bunların geliştirilmesi için gerektiğinde değişiklik önerisinde bulunmak,
- c) Üniversite mensuplarınca yürütülen veya Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kısmen veya tamamen desteklenen (önerilenler ve sonuçlananlar dâhil) araştırma projelerinin izlenmesi sürecinde ve Üniversite'nin bilimsel dergilerinde veya başka yayın organlarında yayımlanan veya yayın için gönderilen yazılarda tespit edilen veya dikkate sunulan etiğe aykırı davranışları, Rektörlüğün talebi üzerine incelemek, gerektiğinde uzman veya danışman görüşü almak, ilgili kişilerle yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve görüş bildirmek,
- d) Üniversite'nin her türlü desteğinden yararlanmak üzere başvuran veya halen yararlanan kişilerin geçmiş araştırma, yayın, vb. etkinliklerini, bunların Üniversite ile ilintisine bakılmaksızın, ilgili birim veya kurumun istemi ve Rektörün onayı üzerine bilim etiği açısından inceleyip karara bağlamak; gerektiğinde danışman görüşü almak, ilgili kişilerle yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve görüş bildirmek,
- e) Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından doğrudan veya görevlendireceği danışmanlar aracılığıyla incelenen dosyalar ile ilgili komisyon ve raportörlerin raporlarını inceleyerek oluşturacağı sonuç raporunu iki ay içinde Rektörlüğe sunmak; görev kapsamı dışında olduğuna karar verilen dosyalar konusunda Rektörlüğü yazılı olarak bilgilendirmek,
- f) Sonuçlanan ve karara bağlanmış olan araştırma ve yayın etiğine aykırı davranışların Rektörlüğe ilgililere duyurulmasını sağlamak,

- g) Akademik, araştırma ve yayın etiği konularında olası etik dışı davranışları ortadan kaldırmak için, ilgili birim ya da kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak eğitici faaliyetler düzenlenmesini sağlamak üzere Rektörlüğe önerilerde bulunmak.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU'NUN TOPLANTI VE KARAR ALMA YÖNTEMİ

Madde 6- Başkan, başkanın katılmadığı toplantılarda başkan yardımcısı, toplantılarda Kurulu'na başkanlık eder. Kurul'un toplantı ve karar yeter sayısı en az dördür. Kurul'un sekreteryaya hizmetleri, Üniversite Genel Sekreterliği'nce yapılır. Kurul, çalışmalarını bizzat yürütebilir; ancak gerektiğinde bu çalışmalarını Üniversite'nin çeşitli birimlerini temsil eden alt-kurullar yahut araştırma komisyonları oluşturarak yürütülmesi veya konu ile ilgili danışmanların ya da başka uzmanların görevlendirilmesi ya da görüşlerine başvurulması hususunu Rektörlüğe sunabilir. Kurul üyeleri kendileriyle ilgili etik ihlali iddialarının görüşüldüğü toplantılara katılamazlar.

BAŞVURU VE ÇALIŞMA ESASLARI

Madde 7- Etik ihlali iddiası içeren başvurular, doğrudan Rektörlüğe, veya dekanlıklar ve müdürlükler aracılığıyla Rektörlüğe sunulur. Başvurular, Rektörlükçe inceleme yapılması için Kurul'a iletilir. Her başvuru için ayrı bir dosya açılır. Başvuru sahipleri, başvuruları ile ilgili olarak yapılacak işlem konusunda Rektörlükçe mümkün olan en kısa sürede bilgilendirilir. Kurul'un inceleme sürecinde diğer kurum ve kuruluşlarla yazışmaları Rektörlük aracılığıyla yapılır. Kurul'un incelemeleri sırasında, gerek görüldüğünde veya etik ihlali kararı verilerek idari tedbir uygulanması önerilecek hallerde, Kurul tarafından, etik ihlalinde bulunduğu iddia edilen kişilere savunma hakkı tanınır. İlgili kişiler, Kurulu'nun bu yöndeki isteği kendilerine ulaştığı tarihten itibaren on beş gün içinde yazılı veya sözlü olarak savunmalarını yapmadıkları takdirde, Kurul, diğer bilgi ve kanıtlara dayalı olarak karar verir.

Hazırlanan raporlar, Kurul'da tartışmaya açıldıktan sonra oylanır ve kesin rapor kurul üyelerince imzalanır. Karara muhalif kalan üye "karşı oy" gerekçesini yazmak zorundadır. İnceleme sonuçlarını içeren Kurul kararları Rektörlüğe sunulur. Konu ile ilgili olarak Rektörlükçe ayrıca idarî ve hukukî işlemler başlatılabilir. Etik ihlali iddiasında bulunan kişi ve kuruluşlar, başvuruları ile ilgili olarak alınan kararlar hakkında Rektörlük tarafından ilgili birim ve kurumlarla birlikte bilgilendirilir.

Başka kuruluşlarca yapılmış ya da yapılmakta olan inceleme ve soruşturmalar, bu yönerge kapsamında yapılacak etik ihlali incelemelerine engel oluşturmaz. Kurul çalışmaları Rektör tarafından belirlenen süre içinde tamamlayamazsa, ek süre talebinde bulunabilir.

İNCELEME KOMİSYONLARI, UZMANLAR VE DANIŞMANLAR

Madde 8- Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, gerekli hallerde her dosya için usulüne uygun bir inceleme komisyonu kurulması, uzman veya danışman incelemesi ve görüşüne başvurulması yoluna gider. Rektörlükçe görevlendirilen inceleme komisyonu dosya üzerinde gizlilik içinde yapacağı incelemenin sonucunu ve konu ile ilgili görüş ve kararını, en geç bir ay içinde bir '**ön rapor**' halinde Kurul'a sunar. Komisyonlar, gerektiğinde danışman, bilirkişi ve tanıkların görüşlerine de başvurabilirler. Uzman ve danışmanlar da dosya üzerinde gizlilik içinde yapacakları inceleme sonuçlarını, '**bir ay içinde**' ayrı raporlar halinde Kurul'a sunarlar. Kurul'un uygun görmesi halinde ek süre verilebilir. Komisyon, uzman ve danışmanlar tarafından talep edilen bilgi ve belgeler Kurul aracılığıyla sağlanır. Kurul, gerektiğinde uzman veya danışmanları toplantıya davet edebilir.

ETİĞE AYKIRI DAVRANIŞLAR

Madde 9- Bilim etiği ilke ve kurallarına aykırı davranışlar şunlardır:

- Uydurma:** Bilimsel araştırma yapılmadan yapılmış gibi veriler uydurmak ve/veya yapılmayan araştırmaya dayanarak sahte bulgular ortaya koymak, bunları rapor etmek veya yayınlamak,
- Çarpıtma:** Araştırmada elde edilen verileri tahrif etmek, araştırma materyalleri, cihazlar, işlemler ve araştırma kayıtlarında değişiklik yapmak veya sonuçları değiştirmek,

- c) **Aşırma (İntihal):** Başkalarına ait fikirleri, yöntemleri, verileri, yazıları ve şekilleri sahiplerine atıfta bulunmadan tamamen veya yalnızca farklı kelimeler ve ifadeler kullanarak, kısmen değiştirerek başkalarına ait araştırma düşünce, uygulama ve sonuçlarını kendisine aitmiş gibi sunmak,
- d) **Kopyalama (Duplikasyon):** Araştırmanın sonuçlarını, ilk yayınlandığı yayın organından izin almaksızın diğer yayın organlarına göndermek ya da yayınlamak,
- e) **Dilimleme (Bölme):** Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü ve niteliğini bozmadan tek bir makale olarak yayınlamak mümkün iken parçalara ayırarak iki veya daha çok sayıda yayın yapmak,
- f) **Destekçileri Belirtmeme:** Herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş desteğinde gerçekleştirilen araştırmaların sonuçlarını içeren sunum ve/veya yayınlarda destek veren kişi, kurum veya kuruluşlar ile bunların araştırmadaki katkılarını belirtmemek,
- g) **Yazarlık Hakkı:** Araştırma ve makaleyi, ortak araştırmacı ve yazarların yazılı görüş birliği olmadan yayınlamak; bir araştırma veya makalede etkin olarak katkısı bulunanların isimlerini koymamak veya yazarlıkla bağdaşmayan katkı nedeniyle yeni isimler eklemek; yazar sıralamasını gerekçesiz veya uygun olmayan bir biçimde değiştirmek; yabancı dilden kitap, makale vb tercüme ederek kendi yazmış gibi basmak ve/veya yayınlamak (Yazarlık Hakkı, çalışmanın tasarımında; veri toplanması, analizi veya değerlendirilmesinde; yazımında katkı vermiş olmayı gerektirir. Başkalarının çalışmasına sadece 'yazım aşaması'nda katkıda bulunmak yazarlık hakkı doğurmaz),
- h) **Hakemlik Etiği:** Hakem olarak incelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri, eser yayınlanmadan önce kendi çalışmalarında kullanmak ve/veya başkalarıyla paylaşmak,
- i) **Güvenlik Yükümlülüğü:** Bilimsel araştırma ve çalışmalar sırasında olası tehlikeli veya zararlı uygulamalar konusunda gerekli titizliliği, özeni ve duyarlılığı göstermemek, söz konusu eser(ler)inde, bu konuda, bilgilendirme ve uyarma yükümlülüğünü yerine getirmemek,
- j) **Kaynakların Usulsüz Kullanımı:** Bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, personeli, Üniversite mekânlarını, imkânlarını ve cihazlarını amaç dışı kullanmak,
- k) **Asılsız/Dayanaksız Suçlamalar:** Kurul'ca yapılan inceleme sonucunda, kişi veya kişileri tamamen dayanaksız, yersiz ve kasıtlı etik ihlali ile suçlamak suretiyle, kişilerin itibarını zedelemek ve kurulun vaktini çalmak,
- l) Yukarıda sayılanlar dışında kalan ve bu Yönergenin 3'üncü maddesinde belirtilen temel etik ilkelerle bağdaşmadığına Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından karar verilen davranışlarda bulunmak.

ETİĞE AYKIRI DAVRANIŞ KOŞULLARI

Madde 10- Bir olayın "etiğe aykırı davranış" sayılması için aşağıdaki koşulların gerçekleşmiş olması gerekir:

- Kasıt veya ağır ihmal sonucu olarak gerçekleştirilmiş olmalıdır,
- İnanırcı ve yeterli delille ispatlanmış olmalıdır.

İDARİ TEDBİRLER

Madde 11- Etiğe aykırı davranışı kanıtlanan öğretim elemanları ve araştırmacılara fiilin ağırlığına göre aşağıdaki idari tedbirlerin bir kısmı ya da tamamı önerilir:

- Etiğe aykırı davranışı tespit edilen araştırmacı veya araştırmacıların yürütmekte oldukları projeler iptal edilir veya proje başvuruları işleme alınmaz,
- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi dergilerinde yayınlanmış makalelerden yayın etiğine aykırı hususlar içerdiği ispatlananlar, geri çekilmiş sayılır ve bu husus dergide gerekçesi ile birlikte açıklanır,
- Etiğe aykırı davranışı ispatlanan araştırmacılara/yazarlara/destek başvurusu sahiplerine, karar tarihinden başlayarak üç yıla kadar Eskişehir Osmangazi Üniversitesi birimlerince herhangi bir destek verilmez. Bu kişiler aynı süreyle, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi dergi ve kitaplarında yayın ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nce düzenlenen ya da desteklenen toplantılarda sunum yapamazlar,
- Tespit edilen etik ihlalleri ve bunların niteliği, etiğe aykırı davranışı ispatlanan araştırmacı/yazar/destek başvurusu sahiplerinin birim, kurum veya kuruluşlarının yanı sıra ilgili meslek kuruluşlarına, fon sağlayan ve/veya destek veren kişi ve kurumlara, ilgili kongre ve sempozyum düzenleme kurullarına, etiğe aykırı yayının yapıldığı dergi editörüne, vb. kişi ve kuruluşlara Rektörlük tarafından yazılı olarak bildirilir,

- e) Etiğe aykırı davranışta bulunanlar, karar tarihinden başlayarak bir yıldan beş yıla kadar süreyle, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi bünyesinde lisansüstü düzeyde yeni bir danışmanlık görevi ve yüksek lisans ve/veya doktora jürisi görevi üstlenemezler,
- f) Etiğe aykırı davranışı kanıtlananlardan Eskişehir Osmangazi Üniversitesi personeli olanlar hakkında, Rektörlük ilgili mevzuat uyarınca işlem yapar. Diğer kişilere ise, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi bünyesinde görev verilmez, var olan görevlerine de son verilir,

ZAMANAşIMI

Madde 12- Bu yönergede yer alan etik ihlali niteliğindeki fiileri işleyenler hakkında, incelemenin başlatıldığı tarihten itibaren **'iki yıl içinde'** yaptırım uygulanmadığı takdirde, yaptırım uygulama yetkisi zaman aşımına uğrar.

GİZLİLİK

Madde 13- Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu kararları, genel düzenlemeler dışında, gizlidir; bu yönergede belirtilen kişi ve kuruluşlar ile başvuru sahibinden başkasına bilgi verilmez.

YÜRÜRLÜK

Madde 14- Bu Yönerge, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Senatosu tarafından kabul edildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.

YÜRÜTME

Madde 15- Bu yönerge hükümlerini Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörü yürütür.